

SANASTO

syöpätaudit yhteisnimitys sairauksille, jotka muodostavat pahanlaatuisia kasvaimia

syöpä pahanlaatuisen kasvaimen aiheuttama sairaus, joka hoitamattomana johtaa kuolemaan

geeni perintötekijä, DNA:n emäsjärjestys sisältää geneettisen koodin (esim. jonkin hormonin valmistukseen tarvittavan informaation)

mutaatio solun perimäaineksessa eli DNA:ssa tapahtunut vaurio

esisyöpäsolu solu, jossa on tapahtunut perimäaineksen vaurioita, mutta joka ei ole vielä muuttunut syöpäsoluksi, jos karsinogeeni altistus jatkuu, voivat muuttua syöpäsoluiksi

syöpäsolu solu, joka on mutaatioiden seurauksena vaurioitunut siten, ettei se enää tottele ohjausta vaan jakautuu hallitsemattomasti, muodostaa pahanlaatuisia kasvaimia

pananlaatuinen kasvain eli syöpä, jolle on tunnusomaista nopea jakautuminen, tunkeutuminen lähielimiin, voi lähettää etäpesäkkeitä eripuolille kehoa

karsinogeeni syöpää aiheuttava aine tai muu tekijä, esim. tupakan terva, asbesti, UV-säteily, helikobakteeri, HPV, karsinogeenit aiheuttavat mutaatioita

apoptoosi eli ohjelmoitu solukuolema, kehon tapa säädellä kudosten uusiutumista ja poistaa vaurioituneita soluja, apoptoosi voi estää syöpäkasvaimen muodostumisen

etäpesäke eli metastaasi, syöpäkasvaimesta muualle kehoon levinnyt syöpäsolujen pesäke, syöpäsolut leviävät veri- tai imusuonten kautta

metastaasi eli etäpesäke, syöpäkasvaimesta muualle kehoon levinnyt syöpäsolujen pesäke, syöpäsolut leviävät verenkierron tai imusuonistossa virtaavan imunesteen mukana

asetaldehydi voimakkaasti karsinogeeninen kemiallinen yhdiste, sitä on esim. alkoholijuomissa ja lisäksi sitä muodostuu juodusta alkoholista suolistobakteerien toiminnan tuloksena, pieniä määriä myös käymisen avulla valmistetuissa elintarvikkeissa

Human Papillooma Virus eli **HPV** papilloomaviruksia, monimuotoinen tautiryhmä, osa tartunnoista harmittomia (paranevat itsestään), osa HPV-infektioista etenee syöväksi (kohdunkaulan, siittimen, peräaukonsyöpä)

kohdunkaulansyöpä pahanlaatuinen kasvain, selkeä esivaihe voidaan todeta papa-testin avulla, maailmanlaajuisesti yksi naisia eniten tappavista syöpämuodoista

papa-koe gynekologinen irtosolunäyte, jonka avulla pyritään löytämään HPV-infektion aiheuttamat solumuutokset varhaisessa vaiheessa syövän ehkäisemiseksi

seulontamenetelmä tietyille väestöryhmälle (esim. ikäluokalle) suunnattu tutkimus, jonka avulla pyritään löytämään jokin sairaus mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jo ennen kuin se aiheuttaa oireita, kohdunkaulan syöpää seulotaan papa-kokeella ja rintasyöpää mammografian avulla